

Съфинансирано от
Европейския съюз

**Дигитални образователни геоинформационни методики за мониторинг
на ландшафта – GEOLAND**

Интелектуален продукт 3

**ЕВРОПЕЙСКА КОНВЕНЦИЯ ЗА ЛАНДШАФТА
ПОЛИТИЧЕСКИ ОБХВАТ**

Интелектуален продукт 3

Политически обхват: Опазване на ландшафта в Европа

Доклад с препоръки за политики

Съдържание

Въведение	3
Проектът GEOLAND.....	3
Методология на доклада	5
Територии от „НАТУРА 2000“	5
Европейската конвенция за ландшафта	7
Принципи на Европейската конвенция за ландшафта	9
Процедури за участие.....	14
Прилагане на Европейската политика за ландшафта в Европейски мащаб.....	15
Информационната система за Европейската конвенция за ландшафта	18
Трансгранични ландшафти	19
Награда за ландшафт на Съвета на Европа и Международен ден на ландшафта	19
Източници	20

Въведение

В този доклад са представени изследвания за развитието на европейската, националната и регионалната политика в областта на ландшафта по отношение на опазването, управлението и планирането на ландшафта.

Основната целева група на този доклад са студентите от висшите учебни заведения от различни държави. Докладът им предлага примери за европейски, национални и регионални политики в областта на ландшафта, както и шаблон, който да използват за събиране на информация за политиките в собствения си район, за да оценят степента на прилагане на Европейската конвенция за ландшафта (ЕКЛ) и как те я спазват.

Препоръките за политиките предоставят ценни резултати, които могат да се използват не само от изследователи и учени, но и от публични органи и НПО-та, които имат интерес от наблюдението на ландшафта и въздействието на политиките.

Предложените тук казуси позволяват на студентите да сравнят разликите между отговорите на различните правителствени организации и въз основа на подробни изследвания да оценят тяхната ефективност. Освен това студентите ще имат възможност да оценят степента на прилагане на ЕКЛ в своите държави.

Проектът GEOLAND

GEOLAND е проект в сферата на висшето образование финансиран по програма "Еразъм+", който има за цел да предостави уникална възможност на студентите от висшите училища да проучат как се прилага и приема Европейската конвенция за ландшафта (ЕКЛ) в различните страни от ЕС и да илюстрират как органите на публичната власт са приели политики и мерки на местно, регионално, национално и международно равнище за защита, управление и планиране на ландшафтите в цяла Европа. Дейностите на местно ниво от страна на партньорите по проект GEOLAND са съсредоточени върху териториите от НАТУРА 2000.

Целите на GEOLAND са:

1. Да проучи и разработи образователни процедури за ефективно участие на студентите от висшите учебни заведения (ВУЗ) в процеса на вземане на решения за управление на ландшафта, планиране и опазване на териториите от „НАТУРА 2000“.
2. Да предостави възможност на студентите, заинтересованите страни, включително гражданите, които се интересуват от определянето и прилагането

на ландшафтните политики, да участват активно в определянето на показателите за устойчивост на желаните цели за качество на ландшафта/ЦКЛ (Landscape Quality Objectives/LQO).

3. Да спомогне за идентифицирането и обобщаването на екологичното/културното наслявяване в изследваните ландшафти чрез сложна оценка на характера на ландшафта (ОХЛ). Въз основа на тази оценка, ще се използват възможностите на геопространствените технологии (дистанционно наблюдение и географски информационни системи) и уеб базираните ГИС приложения.
4. Да насърчи въвеждането на иновативни педагогически методи (гражданска наука), технологии и съвременни подходи в обучението във ВУЗ в Европа, като същевременно се разглеждат въпросите на преподаването и изучаването на ландшафта като мултидисциплинарна предметна област в университетите.

Задачите на проекта GEOLAND са:

- популяризиране на най-новите иновативни цифрови инструменти и технологии за мониторинг на ландшафта във висшето образование.
- да се повиши разбирането за Европейската конвенция за ландшафта сред студентите от ВУЗ и по-специално, по отношение на техните познания за ландшафтите (идентификация, анализ, оценка) и определянето на целите за качество на ландшафта.
- да се постигне напредък към координиран и целенасочен подход за най-добро използване на геопространствени технологии и съответни данни и тяхното обединяване на мултидисциплинарно ниво в образователните екологични услуги за ландшафта.
- да се подкрепи участието на учениците в практиките за мониторинг на околната среда и управление на ландшафта.
- да се синтезира и интегрира лесно предаваеми на широката аудитория резултати от проучвания, подходящи за повишаване на осведомеността и преговори за политики в Европа.
- да се подчертае ролята на обучението на студентите за използване на наличните геоинформационни технологии.

GEOLAND се стреми да събуди духа на Конвенцията, предоставяйки пет резултата:

- I. Образователен наръчник за наблюдение на Европейския ландшафт

- II. Курс за обучение - уеб базирана ГИС платформа
- III. Дейности за популяризиране на Политиките
- IV. Онлайн галерия за работата на учениците
- V. Инструмент за цифрова оценка на образователната готовност

Каним ви да научите повече за проект GEOLAND на адрес www.geolandproject.eu.

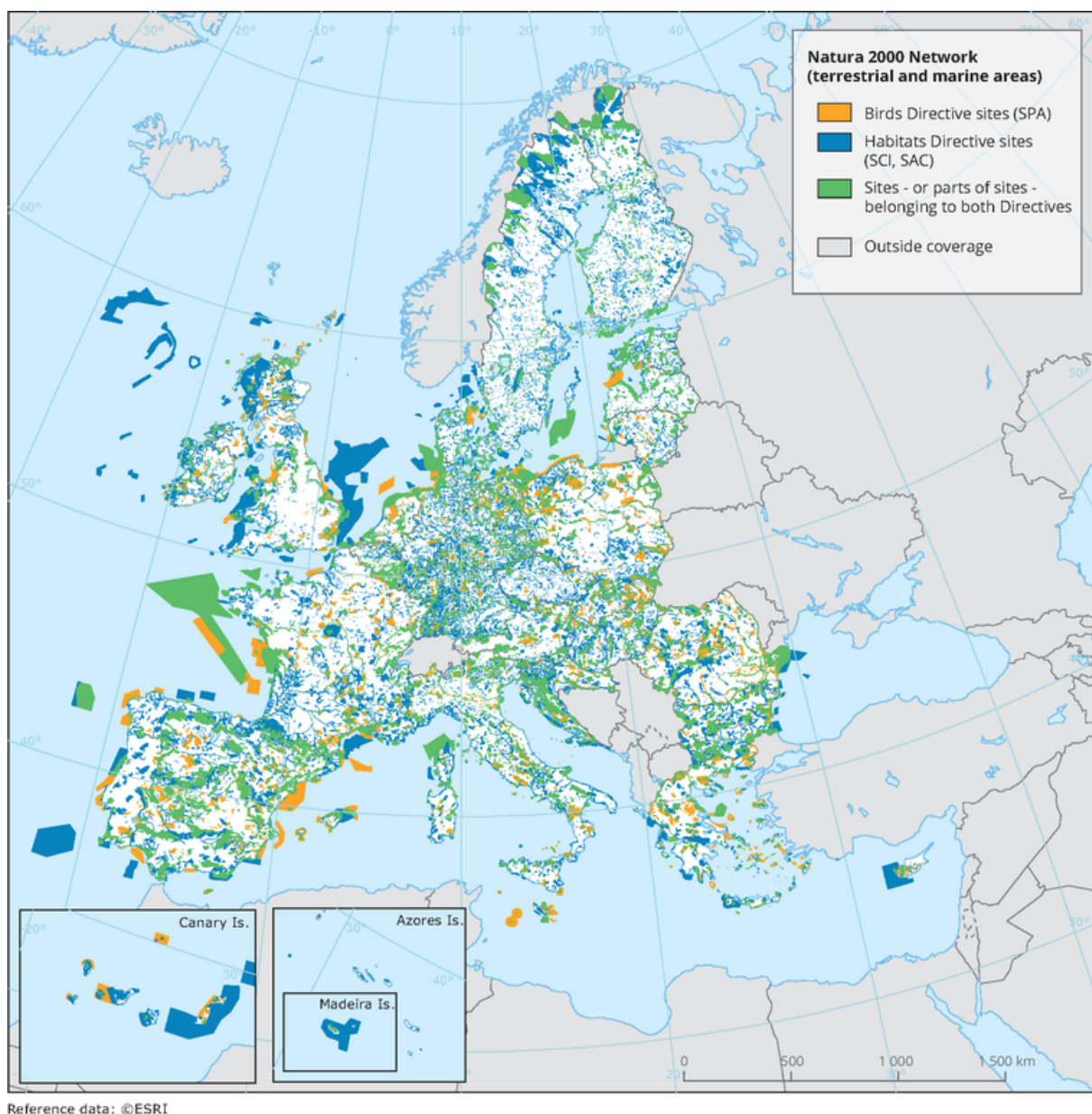
Методология на доклада

Партньорите използваха образец на проучване (Приложение 1), разработен по време на проекта, за да проучат и съберат информация за политиката в областта на ландшафта от Гърция, Испания, Италия, Белгия и България. По-конкретно, стажантите в сътрудничество с всички партньори събраха ценна информация за състоянието на текущото прилагане на политики за ландшафта в страните партньори, което доведе до настоящия документ с препоръки за политиката.

След публикуването на този доклад, партньорите в областта на висшето образование ще се свържат със заинтересованите страни в областта на образователната политика в своите държави, и ще съобщят резултатите от доклада на студентите от университетите, за да покажат как се осъществяват въпросните реформи в политиката.

Територии от „НАТУРА 2000“

„Натура 2000“ е мрежа от защитени зони, обхващаща най-ценните и застрашени видове и местообитания в Европа (фигура 1). Това е голяма координирана мрежа от защитени територии, простираща се на територията на всички държави-членки на ЕС, както на сушата, така и в морето. През 2017 г. защитените обекти в „Натура 2000“ са 27 312 и обхващат приблизително 18 % от територията на Европейския съюз, като сухоземната им площ е 787 606 кв. км, а морската - 360 350 кв. км.

Фигура 1: Мрежата „НАТУРА 2000“ (сухоземни и морски зони) - Европейска агенция по околна среда¹

Териториите от „НАТУРА 2000“ имат за цел да осигурят защита на местообитания и видове от дивата фауна и флора които са от значение за общностите в ЕС. Трябва да се установят и приложат мерки за опазване и управление, за да се гарантира, че състоянието на природните местообитания и популациите на видовете, които са от особена важност, се поддържат и/или възстановяват, за да се гарантира тяхното оцеляване. Мрежата се състои от специални области за съхранение и специално защитени зони, обявени съответно съгласно Директивите на ЕС за птиците и за местообитанията. В рамките на „НАТУРА 2000“, човешките дейности не са изключени,

¹ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures/natura-2000-network-terrestrial-and-marine-areas>

а целта е да се гарантира, че управлението на тези територии е устойчиво, както от екологична, така и от икономическа гледна точка.

Европейската конвенция за ландшафта

Европейската конвенция за ландшафт (ЕКЛ) е част от дейността на Съвета на Европа в областта на природното и културното наследство, пространственото планиране и околната среда. Тя е отговор на загрижеността за устойчивото развитие, изразена на конференцията в Рио де Жанейро през 1992 г., която възстанови централната роля на ландшафта в планирането.

Европейската Конвенция за Ландшафт² е разработена от членовете на Съвета на Европа като първата международна конвенция, която се фокусира специално върху ландшафта, насърчавайки опазването, управлението и планирането на ландшафта в Европа и организирайки международното сътрудничество по въпросите на ландшафта. Конвенцията е приета през 2000 г., а през 2004 г. става правно обвързващ договор за подписалите я държави.

Според Déjeant-Pons (2021 г.) Европейската конвенция за ландшафта е насочена към основните предизвикателства на Съвета на Европа в областта на **правата на човека, демокрацията и върховенството на закона**. Държавите - членки на Съвета на Европа, подписали Конвенцията, са заявяват, че са *"загрижени за постигането на устойчиво развитие, основано на балансирана и хармонична връзка между социалните потребности, икономическата дейност и околната среда"*, като същевременно отчитат културното измерение на ландшафта. Концепцията за устойчиво развитие се описва като напълно интегрираща екологичните, културните, социалните и икономическите измерения. Следователно Конвенцията **е и първият международен договор, посветен на устойчивото развитие, като културното измерение е особено важен фактор**.

Член 1 от Конвенцията гласи: *"Ландшафт означава зона, такава, каквато се възприема от хората, чийто облик е резултат от действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори"*³. LIFESCAPE (2022 г.) предлага ЕКЛ да

² <https://www.coe.int/en/web/landscape/the-european-landscape-convention>

³ <https://rm.coe.int/16802f3f6d>

въведе разширено определение, което да обхваща много различни измерения, които съществуват в ландшафтите. Тези многобройни елементи включват визуални компоненти, но също така и екологични и антропогенни аспекти като биоразнообразие, почва, вода, климат, наследство и социално-икономически компоненти.

Конвенциите обхващат голямо разнообразие от ландшафти, включително селски, градски и крайградски райони, планински и равнинни райони, включително суша, вътрешни води и морски райони. Тя се отнася не само за природните ландшафти, които могат да бъдат считани за "отличителни", но и за тези, които могат да бъдат считани за "ежедневни" или дори за деградирани. Следователно ландшафтът представлява както физическата реалност на земята и нейните характеристики, качества и атрибути, така и представата, която правим за нея, като например съпричастността към дадената земя и чувствата и емоциите, които тя предизвиква у нас.

Конвенцията насърчава държавните органи да приемат политики и мерки на местно, регионално, национално и международно равнище за опазване, управление и планиране на ландшафтите в цяла Европа. Тя предоставя възможности за гъвкав подход към ландшафтите, чиито специфични характеристики изискват различни видове действия, вариращи от стриктно опазване и защита, управление и подобряване до реално създаване. В него се предлагат също така правни и финансови мерки на национално и международно равнище, насочени към формиране на "ландшафтни политики" и насърчаване на взаимодействието между местните и централните власти, както и на трансграничното сътрудничество при опазването на ландшафтите. В него се посочват редица различни решения, които държавите могат да приложат в зависимост от конкретните си нужди.

Следователно Конвенцията за ландшафта дава определение за защита, управление и планиране на ландшафтите (Съвет на Европа, 2023 г.). Защитата на ландшафтите означава действията, предприети за запазване и поддържане на значимите или характерни черти на даден ландшафт, обосновани от неговата стойност като наследство, произтичаща от естествената му конфигурация и/или от човешката дейност. Управлението на ландшафтите се отнася до действия от гледна точка на устойчивото развитие за осигуряване на редовното поддържане на ландшафта, за да се направляват и хармонизират промените, които са предизвикани от социалните, икономическите и екологичните процеси. Планирането означава решителни, ориентирани към бъдещето действия, които могат да бъдат предприети за подобряване, възстановяване или дори създаване на ландшафти.

Принципи на Европейската конвенция за ландшафта

Европейската конвенция за ландшафта е обща европейска рамка за защита на ландшафта за държавите. Тя установява набор от общи принципи, към които са насочени националните, регионалните и местните политики за опазване на ландшафта и международното сътрудничество.

Той се състои от преамбюл и осемнадесет члена, разделени на четири глави.

- Глава I - Общи разпоредби - чл. 1 - 3; цели и обхват; основни определения,
- Глава II – Национални мерки - чл. 4 - 6;
- Глава III - Европейско сътрудничество - чл. 7 - 11; (основа за сътрудничество, мерки на международно равнище, роля на комитетите, наблюдение на аспектите на изпълнението),
- Глава IV - Заключителни клаузи - чл. 12 - 18; процедури за приемане на конвенцията.

В преамбюла на Конвенцията се посочва, че ландшафтът допринася за формирането на местните култури и че той е основен компонент на европейското природно и културно наследство. Той е ключов елемент на индивидуалното и социалното благосъстояние и важна част от качеството на живот на хората навсякъде по света.

В таблица 1 е представено обобщение на членовете на Конвенцията.

Таблица 1: Обобщение на членовете на Европейската конвенция за ландшафта⁴.

Член	Обобщение
1	Определя ключови термини, като например: • „Ландшафт“ означава зона, такава, каквато се възприема от хората, чийто облик е резултат от действия и взаимодействия между природни и/или човешки фактори; • „Политика за ландшафта“ означава изразяване от страна на компетентните публични органи на общи принципи, стратегии и насоки, които позволяват вземането на конкретни мерки, насочени към опазването, управлението и планирането на ландшафти; • „Цели по качеството на ландшафта“ означава, за конкретен ландшафт, формулирането от страна на компетентни публични органи на желанията

⁴ <https://rm.coe.int/16802f3f6d>

	на обществеността по отношение на ландшафтните характеристики на заобикалящата ги среда; • „Защита на ландшафта“ означава действия за съхраняване и поддържане на значими или характерни особености на даден ландшафт, обосновани от неговата стойност като наследство, произтичаща от естествената му конфигурация и/или от човешка дейност; • „Управление на ландшафта“ означава действие в перспективата на устойчиво развитие за гарантиране на редовното поддържане на ландшафта, така че да бъдат направлявани и хармонизирани промените вследствие на социални, икономически и екологични процеси; • „Планиране на ландшафта“ означава решителни действия в перспектива за укрепване, възстановяване или създаване на ландшафти.
2	Описва териториалния и функционалния обхват на договора, който обхваща: • природни, селски, градски и крайградски райони; • сушата, вътрешните води и морските райони • ландшафти, които могат да се считат за отличителни, както и ежедневни или деградирали ландшафти. В него също така се посочва (с изключение на член 15), че Конвенцията се прилага за цялата територия на подписалите я държави.
3	Посочва целите на договора, които са свързани с насърчаване на опазването, управлението и планирането на ландшафта и организиране на европейското сътрудничество по въпросите на ландшафта.
4	Отговорностите са описани така: <i>"Всяка страна прилага настоящата конвенция и по-конкретно, членове 5 и 6 от нея съобразно собственото си разделение на властите, в съответствие със своите конституционни принципи и административна уредба, като зачита принципа на субсидиарност и взема предвид Европейската харта за местно самоуправление. Без да дерогира разпоредбите на настоящата Конвенция, всяка страна хармонизира прилагането на тази конвенция със своите собствени политики."</i>
5 и 6	Подписалите държави се ангажират с редица действия, които имат за цел да помогнат за спазването на общите цели на ЕКЛ. Те включват необходимостта от признаване на ландшафтите в законодателството, създаване на политики, насочени към планиране, защита и управление на ландшафтите, и интегриране на ландшафтите в други области на политиката.

	В тези членове са посочени общите и специфичните задължения по Конвенцията. Те включват: • създаване и прилагане на политики за ландшафтите, насочени към тяхното опазване, управление и планиране • интегриране на ландшафта в техните регионални, градоустройствени, културни, екологични, селскостопански, социални и икономически политики • повишаване на осведомеността относно стойността на ландшафтите, тяхната роля и промените в тях • насърчаване на обучението и образованието в областта на ландшафтната политика, опазването, управлението и планирането • идентифициране и оценка на ландшафтите на техните територии.
7-9	Тези членове се отнасят до международното сътрудничество, подпомагането, обмяна на информация и насърчават заинтересованите страни да подготвят и изпълняват съвместни програми за ландшафта чрез европейско сътрудничество при разглеждането и изпълнението на политиките и програмите за ландшафта чрез осигуряване на подкрепа, обмен на информация и определяне на трансгранични ландшафти.
10	Установява процеси и процедури за мониторинг.
11	Отнася се до Наградата за ландшафт на Съвета на Европа, създадена за да се отличи трайно ефективна политика в областта на ландшафта, прилагана от териториален орган на страните, която може да служи за пример на други териториални органи в Европа.
15	Позволява на подписалите страни да определят областите, които да бъдат изключени от Конвенцията.
16	Позволява на подписалите конвенцията страни да я денонсират по всяко време чрез уведомление, адресирано до генералния секретар на Съвета на Европа.

По този начин Конвенцията представлява международна правна рамка, целяща консолидиране и споделяне на дългосрочен подход към проблемите на ландшафта в целия континент, така че политиките да отчитат общата среда за настоящите и бъдещите поколения и да отговарят на трансграничните нужди. Политиките за ландшафта трябва да бъдат цялостни, разработени в целия регион, така че хората да могат да се наслаждават на заобикалящата ги среда с достойнство и без дискриминация.

Предложени са няколко правни и финансови инструменти за прилагане на политиките за ландшафта (Landgrebe and Naumann, 2013). Те включват:

- ландшафтно планиране с включване на ландшафта в секторните политики и инструменти;
- общи харти, договори, стратегически планове, проучвания на въздействието и ландшафта, например на защитени територии и ландшафти, както и на ресурсите и финансирането;
- награди за ландшафт и специални въпроси като трансграничните ландшафти;
- създаване на ландшафтни обсерватории, центрове и институти;
- доклади за състоянието на ландшафта и свързаните с него политики.

За да се изпълнят тези изисквания, публичните органи следва да определят човешки и финансови ресурси. Те могат да бъдат или специално предназначени, или да бъдат получени от други сектори, тъй като съображенията, свързани с ландшафта, следва да бъдат въведени в техните политики.

С подписването и ратифицирането на Европейската конвенция за ландшафта, всяка страна се задължава да изпълнява следните изисквания:

- Озаконяване на ландшафта като важна част от околната среда, която заобикаля хората и тяхното общо културно и природно наследство;
- Определяне и прилагане на политика за ландшафта, която има за цел да защитава, управлява и планира ландшафта;
- Повишаване на обществената, организационната и правителствената осведоменост относно стойността на ландшафтите, тяхната роля и свързаните с тях промени;
- Интегриране на ландшафта в политиките за териториално и градско планиране, както и в политиките в областта на културата, околната среда, селското стопанство, социалната и икономическата политика, както и във всички други политики с възможно пряко или непряко въздействие върху ландшафта (LIFESCAPE, 2022 г.).

Държавите също се съгласяват да установят процедури за участие на широката общественост, местните и регионалните власти и други заинтересовани страни в определянето и прилагането на политиките за ландшафта. Препоръките към Насоките към Конвенцията представляват набор от теоретични, методологични и практически насоки, предназначени за онези публични органи, които изготвят и прилагат ландшафтни политики въз основа на Конвенцията (Съвет на Европа, 2023а). Те се

допълват от работата, предприета с цел интегриране на Европейската конвенция за ландшафта в планове, политики и стратегии (Natural England, 2015), като се предоставя информация, която помага на правителствените отдели, агенциите, местните власти и други организации да опазват и управляват по-добре ландшафтите.

Конвенцията предлага набор от правни и финансови мерки на национално и международно равнище, насочени към формиране на "ландшафтни политики" и насърчаване на взаимодействието между местните и централните власти, както и на трансграничното сътрудничество в опазването на ландшафтите. Разпоредбите ѝ относно разпределението на публичните отговорности изрично се позовават на принципа на субсидиарност и местното самоуправление. В съответствие с това подписалите го държави се задължават да включват местните и регионалните власти в създаването и прилагането на ландшафтни политики, процедурите за идентифициране/оценка на ландшафта, определянето на целите за качество и интервенциите в съответните райони.

Съветът на Европа потвърждава, че Конвенцията е открита за подписване от:

- държавите - членки на Съвета на Европа
- като условие за присъединяване в Европейския съюз
- за европейските държави, които не са членки, и неевропейските държави.

Според официалния уебсайт⁵ към 10 Ноември 2023 г., общо 40 държави са ратифицирали Конвенцията (таблица 2). Държавите, подписали конвенцията, са заявили, че са *"загрижени за постигането на устойчиво развитие, основано на балансирана и хармонична връзка между социалните потребности, икономическата дейност и околната среда"*, като отчитат културното измерение на ландшафта.

Таблица 2: Държави, подписали Европейската конвенция за ландшафта (2023 г.)

Подписали и ратифицирали	Андора, Армения, Азербайджан, Белгия, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Кипър, Чехия, Дания, Естония, Финландия, Франция, Грузия, Гърция, Унгария, Исландия, Ирландия, Италия, Латвия, Литва, Люксембург, Молдова, Черна гора, Нидерландия, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Сан Марино, Сърбия, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Швейцария, Северна Македония, Турция, Украйна и Великобритания
--------------------------	--

⁵ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=176>

Подписали, но не ратифицирали	Малта
Нито подписали, нито ратифицирали	Албания, Австрия, Германия, Лихтенщайн, Монако и Русия

Страните, подписали Конвенцията, се задължават да включат ландшафта във всички свои политики и да създадат процедури за участие на обществеността в определянето и прилагането на мерки за ландшафта. Освен това те се съгласяват да повишават и насърчават осведомеността, обучението и образованието по въпроси, свързани с ландшафта, да определят и оценяват ландшафта, да определят целите за ландшафта и качеството му и да приемат мерки, насочени към защита, управление и/или планиране на ландшафта.

Комитетът на министрите на Съвета на Европа определя няколко комитета от експерти, които отговарят за наблюдението на изпълнението на Конвенцията. Работата им се докладва на генералния секретар и след това на Комитета на министрите.

Процедури за участие

Подписалите държави се задължават да прилагат мерки на национално равнище, включително:

- повишаване на осведомеността
- обучение и образование
- идентифициране и оценка
- определяне на цели за качество на ландшафта
- прилагане на политики за ландшафта.

Конвенцията предвижда, че всяка държава, подписала конвенцията, следва да установи процедури за участие на други заинтересовани страни, които имат интерес към определянето и прилагането на политиките за ландшафта. Действително в Препоръките на Комитета на министрите (2017 г.) се посочва, че държавите членки следва да *"гарантират правото на участие на широката общественост, местните и регионалните власти и други заинтересовани страни, включително*

неправителствени организации, които имат интерес към определянето, изпълнението и мониторинга на политиките за ландшафта".

Следва да се предприемат специални мерки като повишаване на осведомеността, обучение и образование за прилагане на политиките за ландшафта, насочени към прилагане на правата на човека и демокрацията с оглед на устойчивото развитие чрез защита, управление и планиране на ландшафта. Става въпрос за повишаване на осведомеността на гражданското общество, частните организации и публичните власти относно стойността на ландшафтите, тяхната роля и промените в тях. Мерките включват насърчаване на обучението на специалисти по оценка и експлоатация на ландшафтите, както и на мултидисциплинарни програми за обучение по ландшафтна политика, защита, управление и планиране, за специалисти от частния и публичния сектор, както и за сдруженията с нестопанска цел. Насърчават се училищни и университетски курсове по съответните дисциплини, разглеждат се ценностите, свързани с ландшафтите, и повдигнатите въпроси.

От държавите, подписали конвенцията, се очаква да въведат конкретни правни, административни, данъчни или финансови инструменти за изпълнение на целите, посочени в конвенцията. Освен това те се съгласяват да си сътрудничат в международен план, като предоставят техническа и научна помощ и обменят специалисти по ландшафта за обучение и информация.

Прилагане на Европейската политика за ландшафта в Европейски мащаб

Като цяло съществува широко съгласие, че за решаването на проблемите на ландшафта е необходимо по-тясно сътрудничество в различни мащаби. Според Reed et al. (2023) са необходими интегрирани многостепенни подходи за управление на ландшафта, за да се ангажират различните заинтересовани групи в многосекторните, социално-екологични предизвикателства, свързани с управлението на ландшафта.

Вупое (2021 г.) описва международното многостепенно управление (МУ) като създаване на стабилна йерархия на политическата власт с процеси на вземане на решения, които ангажират множество политически независими, но иначе взаимозависими транснационални участници - частни и публични - в различни мащаби в повече или по-малко непрекъснати процеси на преговори, обсъждане или изпълнение. При разглеждането на ландшафта, Конвенцията за ландшафта насърчава създаването на

мрежи за сътрудничество в отговор на сложните социално-екологични предизвикателства.

Многостепенното управление се фокусира и върху засиленото участие и взаимодействие на недържавните участници в управлението, съчетано с децентрализацията на властта от държавата. По отношение на ландшафта въпросите на политиката са сложни многодържавни проблеми, чиито решения трябва да се търсят чрез връзките между социалните и екологичните компоненти.

Според Déjeant-Pons (2021г.) развитието на земеделието, горското стопанство, промишлеността и добива на полезни изкопаеми, както и на регионалното планиране, градоустройството, транспорта, инфраструктурата, туризма и отдиха, а в по-общ план - промените в световната икономика, в много случаи са довели до деградация, стандартизация или трансформация на ландшафтите. Конвенцията посочва, че много селски и крайградски райони са претърпели и продължават да претърпяват мащабни промени и заслужават голямо внимание както от страна на властите, така и от страна на обществеността.

Основната цел на Конвенцията за ландшафта е да насърчи създаването на политика за ландшафта в рамките на интегрирано междусекторно сътрудничество на европейско равнище. Конвенцията потвърждава, че ландшафтът следва да бъде интегриран в политиките за регионално и градско планиране, в културната, екологичната, селскостопанската, социалната и икономическата политика, както и във всички други политики с възможно пряко или непряко въздействие върху ландшафта. Компетентните публични органи бяха натоварени със задачата да въведат общ процес на планиране и развитие чрез създаване на набор от съгласувани общи принципи, стратегии и насоки, които да насърчават предприемането на конкретни мерки в различни сектори, насочени към опазване, управление и планиране на ландшафта в различни мащаби.

Компетентните експертни комитети на Съвета на Европа, създадени съгласно устава на Конвенцията, се определят от Комитета на министрите на организацията, за да наблюдават нейното прилагане. Работната програма на Конвенцията, приета от Конференциите на Съвета на Европа по Конвенцията и от Управителния комитет, отговарящ за ландшафта (*Ръководство за култура, наследство и ландшафт - РКНЛ/Steering for Culture, Heritage and Landscape – CDCPP*), се изпълнява от Генералния секретариат на Съвета на Европа, който предава на Комитета на министрите доклади за извършената работа и за действието на Конвенцията.

Средствата за прилагане на политиките за ландшафта или за въвеждане на ландшафтното измерение в секторните политики могат да бъдат както регулаторни,

така и доброволни. Регулаторното прилагане зависи от съществуващото законодателство и от вида на целта, т.е. зависи от желания резултат по отношение на защитата, управлението или планирането. Мерките могат да бъдат включени в документите за териториално планиране или да предвиждат специфични инструменти. Доброволното изпълнение се основава на споразумения, харти, знаци за качество или договори между властите и съответните заинтересовани страни.

В препоръката се уточнява, че за да се приложат политиките за ландшафта, трябва да се въведе общ процес на планиране и развитие. При него следва да се използват специфични инструменти и да се предвиди ландшафтното измерение да бъде включено в секторните инструменти. В нея се отбелязва, че инструментите вече се използват в няколко държави и всяка от тях може да бъде модел за създаване на нови инструменти или за подобряване на съществуващите. Основните категории са:

- планиране на ландшафта (планове за проучване на ландшафта, включени в териториалното планиране);
- включване на ландшафта в секторните политики и инструменти;
- общи харти, договори и стратегически планове;
- проучвания на въздействието и ландшафта;
- оценки на въздействието на дейностите върху ландшафта, които не са предмет на проучване на въздействието;
- защитени обекти и ландшафт;
- връзка между ландшафта и разпоредбите относно културното и историческото наследство;
- ресурси и финансиране;
- награди за ландшафт;
- обсерватории, центрове и институти за ландшафт;
- доклади за състоянието на ландшафта и политиките за ландшафта;
- управление на трансграничните ландшафти.

Съветът на Европа редовно провежда национални или регионални семинари и симпозиуми, работни срещи, заседания и конференции, посветени на Европейската конвенция за ландшафта. Те имат за цел да насърчат дебата за ландшафта и приемането на политики за прилагане на Конвенцията. Целта е да се представи напредъкът, постигнат в различните страни и контексти при действието на Конвенцията, и да се разгледат практическите въпроси, свързани с нейното прилагане. Те предоставят форум за дебат относно ландшафта и политиките за него с участието на представители на правителствата, специалисти, представители на населението и

частния сектор. Тези събития продължават да предоставят възможности за срещи на експерти и работни групи, които изготвят препоръки. Те също така разглеждат тематичните доклади, изготвени от експертите на Съвета на Европа, и формулират предложения за действие. Освен това те разглеждат предложенията на международните журита за Наградата за Ландшафт на Съвета на Европа. Работните срещи на Съвета на Европа по прилагането имат за цел да представят нови концепции и постижения. Те представляват форум за обмен на практики и идеи.

Обръщането на внимание на ландшафтното измерение в международните политики и програми доведе до сътрудничество по отношение на техническата и научната помощ и обмена на специалисти в областта на ландшафта с цел обучение и обмен на информация. Обменът на теоретични, методологични и емпирични данни между специалистите по ландшафта и ученето от този опит са от основно значение за осигуряване на социалната и териториалната значимост на Европейската конвенция за ландшафта и за постигане на нейните цели.

Информационната система за Европейската конвенция за ландшафта

Съществува информационна система⁶ създадена от Конвенцията за ландшафта на Съвета на Европа, която предоставя онлайн достъп до информация за основните теми на Конвенцията, обобщаващи доклади за националните и регионалните политики за прилагане на Конвенцията и за работата, която се извършва за нейното изпълнение.

Информационната система е насочена към държавни органи, организации или граждани, които търсят полезна информация за политиките в областта на ландшафта. Изготвен е речник, за да се обяснят някои използвани термини.

⁶ https://elcl6.coe.int/WebForms/Public_List.aspx

Информационната платформа на Европейската конвенция за ландшафта има за цел да осигури събирането и споделянето на информация за наблюдение на прилагането на Конвенцията в различните държави членки - страни по нея. Редовно се изготвят доклади, представящи политиките за ландшафта, провеждани в държавите членки, които се представят по време на конференциите на Съвета на Европа, посветени на Конвенцията.

Трансгранични ландшафти

Трансгранични ландшафти имат специална разпоредба в Европейската конвенция за ландшафта, която предвижда сътрудничество при управлението на тези региони и насърчаване на изпълнението на местни и регионални програми. В член 9 от конвенцията, се посочва значението на трансграничните ландшафти и тяхната екологична, културна, социална и икономическа стойност. Местните и регионалните власти се насърчават да си сътрудничат, за да изготвят, където е уместно, съвместни програми за ландшафта, основани на Конвенцията. Съответните организации се насърчават да информират другите за своите дейности чрез информационната система на Съвета на Европа и да насърчават обмена на опит.

Награда за ландшафт на Съвета на Европа и Международен ден на ландшафта

Наградата за ландшафт се присъжда от Европейската конвенция за ландшафта за признаване на високоефективни политики или мерки, приети от местни или регионални власти или неправителствени организации за защита, управление и/или планиране на техния ландшафт. По този начин те служат за пример на други териториални власти. Наградата и специалните отличия се присъждат на всеки две години въз основа на предложения на жури и решение на Комитета на министрите. Критериите за наградата са четири: устойчиво териториално развитие, образцова стойност, участие на обществеността и повишаване на осведомеността.

Всяка година на 20 октомври се чества Международния ден на ландшафта на Съвета на Европа – датата на която Конвенцията се отваря за подписване. По този повод се приемат политически декларации и се организират събития.

ИЗТОЧНИЦИ

Bieling, C., and Plieninger, T., 2017, *The Emergence of Landscape Stewardship in Practice, Policy and Research*, Cambridge University Press Cambridge

Bynoe, D.M., 2021. *Multi-Level Governance, Climate Change Adaptation, and Agri-Environmental Stewardship in Small States* (Doctoral dissertation, Phd Thesis, The University of Twente, The Netherlands).

Charlton G 2021 Celebrating 20 years of the Landscape Convention, *Landscape Journal* https://issuu.com/landscape-institute/docs/12421_landscape_issue_1-2021_v8a_issuu/s/11610001

Committee of Ministers (2017), Recommendation CM/Rec(2017)7 of the Committee of Ministers to member States on the contribution of the European Landscape Convention to the exercise of human rights and democracy with a view to sustainable development, https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680750d64

Council of Europe (2023a), <https://www.coe.int/en/web/landscape/establishment-and-implementation-of-landscape-policies>

Council of Europe (2023b), <https://www.coe.int/en/web/landscape>

De Montis A (2014), Impacts of the European Landscape Convention on national planning systems: A comparative investigation of six case studies, *Landscape and Urban Planning* 124, 53-65

Déjeant-Pons M. (2021), The Implementation of the European Landscape Convention 2000-2020, https://edizionicafoscari.unive.it/media/pdf/books/978-88-6969-563-6/978-88-6969-563-6-ch-01_NSs4lx7.pdf

Dressel, S., Johansson, M., Ericsson, G. and Sandström, C., (2020). Perceived adaptive capacity within a multi-level governance setting: The role of bonding, bridging, and linking social capital. *Environmental Science & Policy*, 104, pp.88-97.

EUROPARC Federation <https://www.europarc.org/european-policy/council-of-europe/the-european-landscape-convention/>

García-Martín, M., Bieling, C., Hart, A., Plieninger, T., (2016), Integrated landscape initiatives in Europe: Multi-sector collaboration in multi-functional landscapes, *Land Use Policy* 58:43-53.

Green Infrastructure North-West (2023), Green Infrastructure to combat climate change, <http://www.greeninfrastructurenw.co.uk/climatechange/doc.php?docID=147>

ICOMOS-UK (2006) Implementing the ELC <https://icomos-uk.org/wp-content/uploads/2019/11/ICOMOS-UK-Implementing-the-European-Landscape-Convention-2006.pdf>

Hersperger, A.M., Bürgi, M., Wende, W., Bacău, S. and Grădinaru, S.R., (2020). Does landscape play a role in strategic spatial planning of European urban regions?. *Landscape and Urban Planning*, 194, p.103702.

Karimi, A. and Adams, V.M., (2019). Planning for the future: Combining spatially-explicit public preferences with tenure policies to support land-use planning. *Land use policy*, 82, pp.497-508.

Kozar, R., Galang, E., Alip, A., Sedhain, J., Subramanian, S. and Saito, O., (2019). Multi-level networks for sustainability solutions: the case of the International Partnership for the Satoyama Initiative. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 39, pp.123-134.

Kristensen, L.S. and Primdahl, J., (2020). Landscape strategy making as a pathway to policy integration and involvement of stakeholders: Examples from a Danish action research programme. *Journal of Environmental Planning and Management*, 63(6), pp.1114-1131.

Landgrebe R and Naumann S (2013). The European Landscape Convention, LEADRS <http://leddris.aegean.gr/eu-policies/242-european-landscape-convention.html>

Landscape Institute (2022), The European Landscape Convention (ELC), <https://www.landscapeinstitute.org/policy/13732-2/>

LIFESCAPE (2022), European Landscape Convention, <http://www.lifescape.eu/european-landscape-convention.html>

Miller, A. B., Larson L.R., Wimpey J, and Reigner N. (2020) Outdoor recreation and environmental stewardship: The sustainable symbiosis. *US Department of Agriculture, Forest Service, Pacific Northwest Research Station* (2020): 227-244.

Natural England (2022), The European Landscape Convention, <https://publications.naturalengland.org.uk/publication/6361194094919680>

Nature England (2015), Integrating the European Landscape Convention, part 1, <https://publications.naturalengland.org.uk/file/5193652990115840>

Qiu J et al (2018) Evidence-based causal chains for linking health, development, and conservation actions. *Bioscience* 68(3):182–193.

Reed, J., Chervier, C., Borah, J.R., Gumbo, D., Moombe, K.B., Mbanga, T.M., O'Connor, A., Siangulube, F., Yanou, M. and Sunderland, T., (2023). Co-producing theory of change to operationalize integrated landscape approaches. *Sustainability Science*, 18(2), 839-855.

Roe, M. (2010) Policy Change and ELC Implementation: Establishment of a baseline for understanding the impact of the European Landscape Convention in the UK <https://eprints.ncl.ac.uk/156426>

Sayer, J., Margules, C., Boedhihartono, A.K., Dale, A., Sunderland, T., Supriatna, J. and Saryanthi, R., (2015). Landscape approaches; what are the pre-conditions for success? *Sustainability Science*, 10, pp.345-355.

Sayer, J., Sunderland, T., Ghazoul, J., Pfund, J.L., Sheil, D., Meijaard, E., Venter, M., Boedhihartono, A.K., Day, M., Garcia, C. and Van Oosten, C., (2013). Ten principles for a landscape approach to reconciling agriculture, conservation, and other competing land uses. *Proceedings of the national academy of sciences*, 110(21), pp.8349-8356.

Shivakoti, R., Howlett, M., Fernandez, V. and Nair, S., (2021). Governing international regime complexes through multi-level governance mechanisms: Lessons from water, forestry and migration policy. *International Journal of Water Resources Development*, 37(4), pp.658-675.

UNISCAPE (2020), The European Landscape Convention, <https://www.uniscape.eu/the-european-landscape-convention/>

WLO (2022), The European Landscape Convention and its application in the Netherlands <https://www.landschap.nl/the-european-landscape-convention-and-its-application-in-the-netherlands/>